ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—1—ՅՈՒԼԻՍ

ՊԱՆԵՄԻՆՆԵՐՈՒԴ—ՏԱՐԻ—ԹՎԻ—2660

Ն—Տ—13—ՅՈՒԼԻՍ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան դին Կ. Պոլսոյ հար. 10 Մկ.
» » Գաւառաց » 12 »
վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Փոխանակման տոկոսը մէկ անդամի համար 5 դրուշ, երկու անդամի համար 2 դրուշ է։ Աւելի անդամներու համար գնա տակարկութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՅՐ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց հասցէներու ծախքը Խմբագրութենէն վճարել է։
Լրագրոյս փոփոխութիւն նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Ղալաթիա Մանուքբեր Ճանապարհ թիւ 103։ Նոյն իսկ, Մասխոի գրատնեակը։
Ձանրա. ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։
Ջնջուած նամակ, գրաւած, և եւ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 1 ՅՈՒԼԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս տողերս հասած հեռագիրք

Լոնտրա 12 յուլիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ, արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Սըր Զարլզ Տիլք՝ Սըր Հէնրի Տրըմնտ Ուոլֆի պատասխանելով ըսաւ թէ Պուլղարիոյ կառավարութիւնն յայտարարած է թէ ինք չհաւատար որ Արևելեան—Բումէլիան Պուլղարիոյ հետ միացնելու փորձ մը լինի, միացում մը, զոր ինք (Պուլղարիոյ կառավարութիւնը) չփափաքիր առ այժմ։

Այսու ամենայնիւ, Սոֆիայէն եկած վերջին լրոց նայելով, Ռուսական սպայից Պուլղարիա գալը կը շարունակէ։

	Լոնտրա	12 յուլիս.
Անդղ. Բօնս.		98 9/16
Օսմ. »		10 1/8
Փոխ.	1865	10 3/4
»	1869	10 1/2
»	1871	6ə 1/4
»	1872	18 1/2
»	1873	10 1/4
»	1877	82 7/8
Եգիպտ. միացեալ		62 1/4
» արտօնաւոր		88 1/4
Տայրա Սանիէ		72 1/8
Փոխ. Ռոշիլտ		92 1/4
Պանք Օթոման		10 3/8
Ռուս. փոխ. 73ի		89 3/4

	Փարիզ	12 յուլիս.
Օսմ. Բոնս.		10,30
» երկաթուղի		31,75
Դպղ. »	5 0/0	119·60
» » 3 0/0 Նոր 84,85

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ Սուլթանը պատերազմական նորընտիր նախարար Հիւսէյին Հիւսնի փաշային և ապայակայի նախագահ Ալի Նիզամի փաշային Միւշիրի ատիճան տուաւ։

——

Վադբի լրագիրը կը ծանուցանէ իւր այս աւուր թուով թէ Իտալական նաւատորմին Արևելեան ջուրերն երթալու հրաման տրուած լինելուն լուրը պաշտօնապէս սուտ հանուած է։

——

Բարենորոգմանց Եւրոպական յանձնախմբին շաբաթ աւուր նստին մէջ վիճաբանութիւնը դլխաւորապէս նահանգաց ընդհանուր ժողովներուն իրաւանց և պարտականութեանց վրայ էին։ Եւրոպական յանձնախումբը Բ. Դրան ծրագիրը կիրիսի կղզեական կանոնադրին համեմատ բարեփոխելէ յետոյ՝ սկզբամբ ընդունեց։

——

Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանին կոչմանէ յայտնուած փափաքանաց վրայ, կիրակի օրը Պերլինէն Կ. Պոլիս Գերմանացի եկմտադէտ մ'եկեր է, Օսմանեան երկաթուղիները կանոնաւորելու համար։ Միւս նախարարութիւնները վերակազմելու համար ալ ուրիշ մասնագէտք կոչուին։

——

Զինուորական ծառայութեան պայմանաժամը լրացուցած բազմաթիւ զինուորք Անատոլու երթալու կը պատրաստուին։ Պատերազմական նախարարութիւնն հրաման ղրկեց դաւառներն, որպէս զի անոնց տեղ վիճակաւ որոշուած նոր զօրքեր ղրկուին։

——

Վերջին թղթաբերով եկած Անդղիական լրագրաց մէջ հետեւեալ հեռագիրը կը տեսնեմք։

«Կ. Պոլիս 5 յուլիս.

«Պ. Կոչէն իմաց տուաւ առ «Լորտ Կրանվիլ թէ Պիթլիսի (Բա«ղէշ) վիլայէթին մէջ դատարանաց «հաստատութիւնն և նոր ոստի«կանութեան (ժանտարմա) կազ«մութիւնը մինչև դալ տարի յե«տաձգուած է պէտք եղած դրա«մոց պակասութեան պատճառաւ։ «Այժմ յիշեալ վիլայէթին մէջ ո և «է դատարան չկայ եղեռնագործ«ները դատելու համար։ Անդղիա«կան դեսպանը կը շարունակէ Բ«դռնէն խնդրել ոստիկանութեան «մը կազմութիւնն, որ անհրաժեշտ «է Պարսիկ Քրդաց արշաւանքները «զսպելու համար (վատպուրականի «կողմը)։»

——

Թայմզ լրագիրը, վերջին թղթաբերով եկած յուլիս 6 թիւ թերթին մէջ «Ասիական Թուրքիա» վերնագրով հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակէ.

«Կարին 3 յուլիս.

«Պէյքրը փաշայի նախագահու«թեան ներքև գտնուող յանձնա«նախումբը Կարին հասաւ յունիս «28ին, և 'ի մտոյ իւր պաշտօնը «վերջացնելով, ընդհանուր տեղե«կագիր մը պիտի շինէ Ասիական «Թուրքիոյ ներկայ վիճակին վրայ։ «Կ. Պոլսոյ մէջ ծագած այն զրոյցը «թէ Պէյքրը փաշայի յանձնախումբն առանց իւր պաշտօնն աւար«տելու եւ կը դառնայ, բոլորովին «անհիմն է։»

——

Տէյլի Նիուզ լրագրին Կ. Պոլիս նստող թղթակիցն յուլիս 3 թուով քաշած հեռագրին մէջ կըսէ թէ Զրմենիոյ բարենորոգմանց նկատմամբ կայսերական կառավարութեան կողմէ տրուած պատասխանը չէ գոհացուցեր Եւրոպական դեսպաններն, «որք միաձայնութեամբ յատուկ բարենորոգումներ կը պահանջեն Զրմենիոյ համար։»

——

Գաղղիական Տէպա լրագրին յունիս 28 թուոյն մէջ հետեւեալ հատուածը կը կարդամք Տատեան Վոեմ. Բարութիւն էֆէնտիին վերջապէս ի պաշտօն կոչուելուն առթիւ.

«Կ. Պոլսէն հեռագիր մը նախընթաց օրը կը ծանուցանէր թէ Տատեան Բարութիւն էֆէնտին արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական անուանած է։ Այս անուանումն ուշադրութեան արժանի է մանաւանդ այն նկատմամբ որ Բարութիւն էֆէնտիին անցեալը կրնայ Օսմանեան աշխարհավարութեան արդի տրամադրութեանց վրայ լոյս մը ձգել։ Արտաքին գործոց նոր խորհրդականն Հայազգի մ'է, որ մեծ դեր խաղացած է Մահմուտ-Նէտիմ փաշային նախարարութեան մէջ։ Բայց ինչ որ ալ լինի սորա մասնակցութիւնն 1875 հոկտ. 6ի հրամանագրին պատրաստութեան մէջ, որ Օսմանեան պարտուց տոկոսներուն վճարումը դադրեցուց, հաւատի է թէ ինքզինք հանապազ նպաստաւոր ցոյց տուաւ Եւրոպիոյ նկատմամբ բացորոշապէս հաշտարար աշխարհավարութիւն մը բռնելու, և զարմանալի չէ որ վերջին ժամանակներս փոքր փոքրէոյ մերձեցում մը յառաջ բերելու Պ. Կոչէնի և Ներքին գործոց նախարար Մահմուտ Նէտիմ փաշայի մէջ, որոյ խորհրդականը լինելէ դադրած չէ։ Իւր պաշտօնափարութիւնը մասնաւորապէս նշանաւոր ընող գործերէն մին եղաւ Օսմանեան և Աւստրիական երկաթուղեաց կցումը Նիշ։ Այն ժամանակ Յարութիւն էֆէնտին Աւստրիոյ հետ համաձայնութեան հաստատամիտ կուսակցի մը համարուած էր։

«Կ. Պոլսոյ հեռագիրը կաւելցնէր թէ Յարութիւն էֆէնտին՝ իբրև Հայազգի՝ չկրնար ուշադրութիւն չընծայել Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն։ Դժբաղդաբար կը փոխցուի որ Յարութիւն էֆէնտիին արտաքին գործոց խորհրդական անուանելն Հայկական խնդրոյն լուծմանն օգուտ չբերեր։ Վասն զի միշտ տեսնուած է որ Հայը պաշտօնի հասած ժամանակին խիստ զգուշաւորութեամբ կը վարուին այս մասին։ Բայց խորհրդածութիւն մը կայ որ պէտք է իշխէ մտոյ։ Երբոր Դուռն Հայեր կը գտնէ, որոց չվարանիր իւր արտաքին աշխարհավարութեան և երուսալիոյ անօրէնութիւնը յանձնել, թ՞ նչպէս կը լինի որ մինչև ցարդ չէ կրցած Հայազգի կառավարիչ մը գտնել Հայաստանի համար։ Եւ տակայն բարենորոգմանց ամենէն պարզն և լաւագոյնը չէ՞ լիներ, ինչպէս նաև ամենէն մտոցի եղանակին Եւրոպական միջամտութեան առաջքն ի սպառ առնլու։»

——

Սթանդարդ լրագիրն իւր երեկուան թուով հրատարակած մէկ յօդուածին մէջ յիշելէ յետոյ թէ նախորդ դեսպան Սըր Հէնրի Լէյըրտ առ Լորտ Կրանվիլ ուղղած ընդհանուր տեղեկագրին մէջ ղՂազի Օսման փաշան ասատկապէս ամբաստանած էր իբրև բարենորոգմանց և մասնաւորապէս նոր ոստիկանութեան (ժանտարմա) կազմութեան հակառակորդ, կըսէ թէ Բլէֆլայի հրամանատարին անկման պատճառը բարենորոգմանց վերաբերեալ խնդրոյ մէջ փնտռելու է։

——

Երեք օր առաջ դող մը Բրիտանական դեսպանատան եռին պարսն մը բռնելով իւր ձեռքն անոր ժամացոյցին և շղթային վրայ տարաւ։ Պարսնն՝ առանց բնաւ շփոթելու՝ գողը վերարկուէն բռնեց, և իւր գրպանէն Բէվոլվէրն հանելով՝ գըլխէն զարկաւ սպանեց զայն, առանց ոստիկանութեան դիմելու։

——

Յայտնի է մեր ընթերցողաց թէ Գաղղիոյ խորհրդարանն որոշած է որ այսուհետև ամեն տարի յուլիսի 2/14ին օրը (վաղը) ազգային տօն լինի ի յիշատակ Պաստիլի բերդին առմանն, որ 1789ին կատարուած է Գաղղիական մեծ յեղափոխութեան նոր սկսած ժամանակ, թուական մը, որթէ Գաղղիոյ և թէ համայն Եւրոպական քաղաքակրթութեան տարեգրութեանց մէջ կարևոր տեղ մը կը բռնէ։ Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ այս առթիւ Կ. Պոլսոյ Յոյնք ալ իրենց եկեղեցեաց մէջ գոհաբանական արարողութիւններ կատարել տալ որոշած են և զվատուր վաճառատունք ալ պայծառ լինին եղեր։

——

Երբոպա դանուող հարուստ Հելլենք, Գէորգ Թաքաւորին այցելութենէն օգուտ քաղելով՝ իրենց հայրենասիրութեան զգալի ապացոյցներ կուտան՝ դրամական առատ նուէրներ ընելով Ն. Վեհափառութեան, որպէս զի Յունաստանի մէջ հանրօգուտ ձեռնարկութեանց դրամ ծածկէ։ Մինչև ցարդ՝ միայն Անդղիոյ մէջ քանի մը սեղանաւորք և վաճառականք քան հազար Անգղ. ոսկի նուիրեցին Յունաստանի թագաւորին։

——

Ներկայ ամսոյս մէջ բազմաթիւ ազգատ Պարսիկ մայրաքաղաքս եկան Ուրմիայէն և Խոյէն (Պարսկական Հայաստան)։ Այս մարդիկ այն կողմերը տիրած սովէն և երաշտութենէն կը փախչէին, բայց իրենց հայրենակցաց կողմէ պէտք եղած օգնութիւնն անմիջապէս դատն հասաւ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՏԻՆ

Երէկ իրիկուն դոցուեցաւ		11, 5
Այս առաւօտ բացուեցաւ		11, 5
Կէս օրին		11, 4
Բումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	32,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1225
Թրամուայ	»	550

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
30 Յունիս

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգղ. լիր.	4·20
» Փոխանակութեան	»	3, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7, 5
Քրէտիթ ժէնէրալ	»	3,25
Փոխ. 1863	Ֆր.	—,
» 1865	»	58,
» 1869	»	57,
» 1872	»	19,50
» 1873	»	54,50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
1 Յուլիս

Անգղ. լիրա	Դրչ.	110	8
Նաբոլէոն ոսկի	»	88	5
Իմպէրիալ Ռուս	»	91	1
Ռուսական թղթադրամ.	8 բալ.	52	քարիք
Գըրըմից	Դրչ.	51	20
Մէճիտիէ տարրերութիւն	»	7	12
Հինգնոց	»	215	
Վեցնոց	»	129	
Մէթալիք	»	212	
Պղինձ	»	555	
5 փարանոց	»	220	

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատրիարք Հայրն այսօր հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մատուցանէ Պէշիկթաշի Հայոց եկեղեցին վասն հանդիսաւոր հոգւոյ վախճանեալ կայսրուհւոյն Ռուսաց։

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նովիքոֆ ալ Ներկայ պիտի գտնուի։

Խրիմեան Սրբազան վանքն յունիս 24 թուով հետեւեալ ապեկատը հեռագիրը կը ղրկէ Սմիրնոյ Կեդրոնական Յանձնախմբին։

«Թուրքերէն և Գաղղիերէն հեռագրերը ճիշտ չընդունուելուն պատճառաւ, ձեր հեռագրական հարցմանց մինչև ցարդ չկրցի պատասխանել։ Երկրագործական անասնոց լուսման վրայ այսօր հեռագիր ղրկեցի Ս. Պատրիարք Հայրս։ Յարմէ կրնաք տեղեկութիւն ստանալ։ Սոֆի հեռագրեմ կը ստանայ։ Քառասուն օրուան ցորենն հաղիւ երկու ամիս կրնամք դնել, և այն ալ չնմք կրնար դանել։ Եթէ Պուլանըխէն արմտիք յուսացուածին չափ չուտով հասնի, հիւանդութեանց և մահերու առաջքը թերևս առնուի։ Ապրակայ կողմի մարդոց շատ կարուտներ եղած են։ Ներկայ տարի, ձեզ յայտնի եղած պատճառաց համար, մինչև հնձոյ ժամանակը պիտի տևէ, և մինչև հաստը կարելի է թեթևնայ, եթէ արտերն և հունձքերն արիածներէ պահպանուին։ Մօտակայ տեղերէն դեռ արմտիք չեկաւ։ Կարեկիներ կատարմամբ պէտք եղած քննութեանց և ձեր միւս հրամանաց դարձարութեան հոգ. կը տանիմք։ Մանրամասնութիւնք նամակով։»

——

Սմիրնոյ Կեդրոնական Յանձնաժողովը Մշոյ քաղաքական ժողովին հետեւեալ հեռագիրն ստացած է յունիս 22 թուով։

«Ձեր յունիս 14ի հեռագրին պատասխան։ Ս. Յովհաննու փանքն յիրաւի պարապուց ներքև ինկած է, և ցորեն չկարենալ ճարելուն պատճառաւ մանրին հունձքերն ու անասուններն երևոի վրայ ձեռացած են։»

——

Պալբարեան Համազասպ էֆէնտին յունիս 3 թուով (Ն. Տ.) հետեւեալը կը հեռագրէ Կարինէն առ Կեդրոնական յանձնաժողովն։

«Բասենի կարօտեալք Կարին կը թափին. ասանց ողբերուն դիմանալ անհնար է։ Ձեր հեռագրական պատասխանին կ'ապասեմք։ Հունձքերը լաւ վիճակի մէջ են։ Ցորենին գրիւն 8 ոսկի է։»

Պալբարեան էֆէնտին յունիս 8 թուականաւ ալ (Ն. Տ.) հետեւեալ լուրերը կը հեռագրէ Կարինէն առ Կեդրոնական յանձնաժողովն։

«Բասենի նկատմամբ մեր ղրկած հեռագրին չպատասխանեցիք։ Այն կողմի թշուառք՝ անօթութենէ շատ նեղուելով՝ ամեն օր խումբ խումբ քաղաքս կը թափին, և իրենց ողբերուն սիրտ չդիմանար։ Ասանց չոդնել անհնարին է։ Ցորեն կուտանք։ Դիներն առջի վիճակին մէջ են։ Հունձքերն ամեն կողմ յաջող կ'ելևնան։»

——

Բերկրութեամբ կը լսեմք թէ Մարտուտեան Վոեմ. Սեպուհ էֆէնտիի անդրանիկ դուստր՝ ազնուատուն և շնորհաղեղ Նարգիկ օրիորդ՝ նշանուեր է Ներսէսեան Մեծ. Դրիգոր էֆէնտիին, որ Եւրոպա կը թաւուած ընտիր և ազնուապարոյ եւրոտասարդ մ'է, և արդէն իսկ մայրաքաղաքիս գլխաւոր Հայ վաճառականաց մէջ փայլել սկսած է։

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

Բ. Դրան նախարարական փոփոխութեանց վրայ եղած զրոյցներն առ այժմ պատերազմական գործոց նախարարին և կայսերական պահպան զօրաց հրամանատարին փոփոխութիւնը միայն արդիւնք ունեցան. բայց ուրիշ փոփոխութեանց զրոյցներ ալ վերջացած չեն, և կրնան մասամբ իւիք ստոյգ ելնել։ Քաղաքականութիւնը տագնապալից կէտի մը հասած է, և պետական մարդոց բոլոր խնամատութիւնը, կամ մանաւանդ խնամատուն պետական մարդիկ ոչ-ոք են ներկայ կնճիռները լուծելու համար։ Պերլինի դեսպանախորհրդին ընդունած համիմատ ծանուցագրին ստորագրեալ բնագրերը վերջին թղթատարով մայրաքաղաքս հասած են։ Կիրակի օրը դեսպանք 'ի Ժողով գումարեցան զայն հաղորդելու եղանակն որոշելու համար, և երէկ երկուշաբթի պիտի հաղորդէին։ Իսկ Բ. Դուռն ի՞նչ պատասխան պիտի տայ. — այս անորոշ է տակաւին։ Լրագրայ խօսքին նայելով, Բ. Դուռն արդէն բողոքած է եղեր Պերլինի դեսպանախորհրդին որոշման դէմ, զոր միջնորդութիւն չհամարիր, այլ դատավճիռ, որով դեսպանախորհուրդն իւր ձեռնհասութեան սահմանն անցած կը լինի։ Սակայն Պ. Կլատսթոն երեսփոխանաց խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ չը յուսար որ Օսմանեան Դուռն եւրոպական տէրութեանց միաբան որոշման դիմադրէ։ Այսու ամենայնիւ կրնայ լինիլ որ Ալպանիայիք, իրենց դրդռեալ վիճակին մէջ, հոգ տալու առաջարկութիւն բնաւ չընդունին, և այն ատեն խնդիրը ծանր կերպարանք կ'առնու, գուցէ նաև պատերազմ ծագի։ Ցիշելու արժանի է որ 1827ին, երբ Յունաստան հինգ տարիէ ի վեր ազատամարտական վիճակի մէջ էր, և Անդղիոյ պաշտպանութիւնը կը հայցէր, Անդղիա Գաղղիա և Ռուսիա միացած էին Բ. Դրան առաջարկութիւններ ընելու համար, բայց Օսմանեան կառավարութիւնը բնաւ չեր հաւատացած անոնց միացեալ գործողութեան. հուսկ ուրեմն երեք տէրութիւնք Յունաստանի ջուրերը նաւատորմ զրկած և Նավարինի առջև Օսմանեան նաւատորմը զարկած էին. յետոյ Գաղղիական զօրք եղած էր ի Պելոպոնէս։ ուստից Օսմանեան զօրքը մեկնելու հարկադրեցաւ։ Այսոնք պատմական գէպքեր են։ Այս անգամ դեսպանախորհուրդն հաղիւ վերջացած՝ Հելլենական և Օսմանեան ջուրերն Անդլո-Գաղղիական նաւատորմ զրկելու զրոյցներ կելնեն, որք կանխահաս կը համարուին։ Եւրոպական լրագիրք դեսպանախորհրդին որոշմանց մերժուելուն հաւանական հետեւութեանց վրայ աղդարարութիւն կընեն։ Ոչ միայն Յունաստան, այլ և Սերվիա և Գարմատաղ կարելի է խըլլրտին. Պուլղարք հաւանականաբար Արեւելեան Ռումելիի միացման ձեւնարկեն և Մակեդոնիոյ մէջ իրենց ազգակցայ հետ ձեռք ձեռքի տալու եղեն։ Պուքրեշի զրոյցներուն նայելով, Ռուսիայէն կամաւորք և ռազմամթերք դալ սկսած են եղեր ի Պուլղարիա։ Յուսալի է սակայն որ այս ծանր դէպքերը չարատեսներու սխալ դուշակութիւններ մնան, և առանց աշխարհի խաղաղութիւնը վրդովելու ներկայ դժուարութիւնները բարձուին։

* *

Մինչդեռ քաղաքականութեան ընթացքն հասարակաց բոլոր ուշադրութիւնը դրաւած է, դաւառական կարեւոր քաղաքի մը մէջ պատահած դէպք մը մանաւորապէս Հայ հասարակութեան համար նկատողութեան արժանի է։ Կարնոյ Հասունեան կաթոլիկայ առաջնորդ Գեր. Մելքիսեդեկ առաջնութեան պահանջում մը հանած է Հայոց առաջնորդ Գեր. Օրմանեանի դէմ, որ իրաւամբ բողոքեր և խնդիրը Բ. Դրան որոշման ներկայացեր է։ Թէև այսպիսի պարզ ձեւերը ըստ ինքեան կարեւորութիւն չունին, բայց Գեր. Մելքիսեդեկի պահանջումն Հայոց բնական մի իրաւունքը կապտելու փորձ մ'է, որ Գեր Հասունեն հանդուցեալ Պատրիարքական Տեղապահ Արիստակէս Սըբբաղանի ժամանակ կայսերական պարատին մէջ ընդունելութեան մ'առթիւ հանած միջադէպը կը յիշեցնէ։ Գեր. Օրմանեանի բողոքն ամեն ազդասէր Հայոց ղդայման կը համապատասխանէ, և տարակոյս չունիմք որ Պատրիարքարանն ազդուկերպիւ կը բռնէ այս գործն, որ հուսկ ուրեմն իւր իսկ արժանապատուութեանը կրնայ դպչիլ։ Ո՞ղիտէ թէ Գեր. Հասունեան, որ ժողովրդական ամեն դիմադրութեանց հակառակ վերահաստատեցաւ իւր աթոռին վրայ վատիկանեան «Լեկեդի յանառութեամբ, ինչ յատակագծերով պիտի դայ՝ եթէ կարելի է՝ Արեւելքի մէջ նոր քայլեր առնելու համար։ Զարմանալի է, որ այսպիսի խնդրոյ մը մէջ, ուր Հայոց իրաւունքն ակներև է, քանի մը տունէ բաղկացեալ փոքրիկ հասարակութեան մը ներկայիչը, Գիներալ Ալէքի որդի Շապանեան աղնուազարմ Դրիգոր էֆէնտին, որ Կարնոյ մէջ բաւական համբաւաւոր է և ծանօթ իւր ջերմ Անդրանիկեանութեամբ, վարչական ժողովոյ մէջ՝ կուսակցական ոգւով վառեալ՝ Հայոց իրաւունքը՝ իսկոյն յաւակներ է՝ իւր ձեռնհասութենէն վեր խնդրոյ մը մէջ նետուելով։ Բայց այսպիսի դէպքերու հեղինակներն իրենք կը ցնաստին բարոյապէս։ Առ այժմ Գեր. Օրմանեան վարչական ժողովոյ տեղեկագրերն ըստորագրելէ ձեռնպահ կը դանուի, բայց այս ձեռնպահութիւնն աւելի օգտակար է քան թէ իրաւունք զոհել։

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Անցեալ տարի հրատարակուած Օսմանեան պաշտօնական վիճակագրութիւններն աչքէ անցուցեալով կը տեսնեմք թէ Կարնոյ, Վանայ (այժմ Վան և Պիթլիս) և Բարբերդի Վիլայէթներուն մէջ 720,000 իսլամ և 400,000 Քրիստոնեայ բնակիչ կայ։ (Այսինքն, Կարին՝ 350,000 իսլամ և 120,000 Քրիստոնեայ. Վան՝ 220,000 իսլամ և 210,000 Քրիստոնեայ. Բարբերդ՝ 150,000 իսլամ և 70,000 Քրիստոնեայ։) Պ. Թրօթթըր, որ երբէք հայասէր չէ, ինչ ինչ հանրածանօթ պատճառաց համար հարկ կը տեսնէ և կը յանձնարարէ Քրիստոնէից թուոյն վրայ 100ին 50 աւելցընել, որպէս զի կարելի լինի ճիշդ թուոյն մերձենալ։ Արդ՝ 400,000ին 50 0/0ը կընէ 200,000, զոր 400,000 ին վրայ դումարելով կ'ունենամք 600,000։ Միւս կողմէն, յայտնի է թէ Տիարպէքիրի նահանգն և Սեբաստիոյ նահանգին արեւելեան մասը չեն կրնար Հայաստան համարուիլ։ Այս երկու վիլայէթները կամ մասամբ և կամ ամբողջապէս դուրս ձգելով, և արդի Կարնոյ, Վանայ, Պիթլիսի և Բարբերդի Վիլայէթներուն սահմաններն աւելի ուղիղ կերպիւ դնելով, այս չորս վիլայէթներուն մէջ կունենամք՝ ըստ Թրքական և Անդղիական հաշիւներուն՝ 1,400,000 բնակիչ, որոց առ նուազն 700,000ը Քրիստոնեայ են, և յորս ջեղերուն համեմատութիւնն է.

100ին 25ը Թուրք և Չերքէզ.
100ին 25ը Քուրդ.
100ին 5ը ոչ-Հայ և ոչ-իսլամ։
100ին 45ը Հայ։

Իսկ կրօնից համեմատութիւնն է 100ին 50 իսլամ և 100ին 50 Քրիստոնեայ՝ ըստ Սաշնամէից՝ բարեփոխեալ կապոյտ տետրակով։

Այս հաշիւը ձեռք կը բերեմք, հետեւաբար առանց Հայոց Պատրիարքարանին և Հայ վարդապետաց վիճակագրութիւններն 'ի նկատ առնելու։

Այս առթիւ օգտակար է յիշեցընել թէ վերջին յիսուն տարիներու մէջ առ նուազն երկու հարիւր հազար Հայ բոլորովին գաղթած է Հայաստանէն։

ՄԻՋԱԳԵՏՔ

Այնթապէն գրուած և Թարմի յուլիս 1 թիւ թերթին մէջ հրատարակուած հետեւեալ նամակը Միջագետաց գաւառներուն քաղաքական, պատմական և ազգաբանական վիճակին վրայ հետաքրքրական տեղեկութիւններ պարունակելուն պատճառաւ օգտակար համարեցինք բարեփոխութեամբ թարգմանելով մեր ուսումնասէր ընթերցողաց առջև դնել։

Այնթապ, 7 յունիս.

Ըստ որում Անգլիոյ մէջ հասարակաց ուշադրութիւնը Մարտինի, Մուսուլի, Պաղատաի, ինչպէս նաև Միջագետաց ուրիշ տեղերուն վրայ կը հրաւիրուի այժմ, Մարտին բընակող Ամերիկեան Միսիոնարաց մէկէն խնդրեցի որ, ձեր ընթերցողաց ներկայացուելու համար՝ Թրքական տէրութեան այդ մասին վիճակին վրայ տեղեկագիր մը դրկէ ինձ։ Այս Պարոնն երկար ժամանակէ 'ի վեր Մարտին կը բնակի, և կատարելապէս հմուտ է այն երկրին՝ որոյ վրայ կը խօսի։ Ըստ որում այս ճիշդ այն տեղն է ուր սովը կը տիրէ այժմ, սովելոց օգնութիւն դրկող բաղմաթիւ անձինք անշուշտ ուրախ պիտի լինին այսպիսի ճշդիւ և պայծառ տեղեկութիւն ստանալով դաւառի մը շնչակոյց վրայ, որ թէ՛ սովէ և թէ՛ տեղական յոռի վարչութենէ շատ կը նեղուի։ Հետեւաբար, բարեկամիս նամակին ընդարձակ քաղուածներ կընեմ՝ այս նկատմամբ։ Նա Տիգրիսի վրայէն կը գրէ։

«Ծննդոց գրքին 10 րդ գլխին 23րդ համարին մէջ կը տեսնեմք թէ Մաշ յիշուած է՝ իբրև մին յորդւոց Արամայ որդւոյ Սեմի։ Կարելի չէ՞ որ Տիրիքէէն մինչև Ճեղիրեի դաշտին վրայ տարածեալ լերանց շղթային դասական Մասիոս անունը տուողք՝ յիշեալ Մաշի սերնդոց բընակած երկրին պատմական անունը պահել ուզած լինին։ Իրապէս, Տիարպէքիրի և Պաղատաի միջև տարածեալ բոլոր երկրին ազդաբանութիւնը՝ թէ՛ լերանց և թէ դաշտերու բնակչաց նկատմամբ լինի, տակաւին ձեռք չզարնուած խնդիր մ'է, և հնախօսութեան այս ճիւղին զբաղող գիտնականաց ուշադրութիւնը կընայ գրաւել։

«Երկրին հնութեանը վրայ տարակոյս չկայ. բայց այժմ այդ երկրին վրայ բնակող ցեղերուն հնութիւնը տակաւին այնչափ գոհացուցիչ կերպիւ ապացուցուած չէ։ Մարտինի հարաւակողմն և արեւելակողմը չորս աւուր ճանբայ հեռաւորութեամբ գլխաւոր քաղաքներն են Նիսիպին (Նիսիպիս, ըստ Լատ.)* Միտիաթ, Հասան Քաֆէ (՝ Հիսն-Քէյֆէ ըստ Բիբլիոթեքի), և Ճեղիրե։ Նիսիպի և Հասան Գաֆէ լաւագոյն դիրք մը կը բռնեն իրենց անցեալ քան թէ ներկայ վիճակով։ Միտիաթ քաղաքն ուսումնասէր հետաքրքրական է իրբև ներկայ կեդրոն ժողովրդեան մը, որ Մարտին, Հասան Գաֆէ և Ճեղիրե երեք կէտերը միացնելով կազմուած եռանկեան մէջ կը բընակի։ Այս ժողովուրդը Քրիստոնեայ է, և Աստուոց Ցակոբիկեան կոչուած եկեղեցւոյն գլխաւոր մասը կը կազմեն. յատուկ բարբառ մ'ունին, որ իրենց բնակած երկրին անուամբ թուրանի, այն է լեռնաբարբառ կանուանի, և Արեւմտեան Արամեան կամ Աստրի լեզուին ծագումն ու հանդամանքն ունի։ Պէրլինի համալսարանին դասատու Տօքթոր Սախաու ի մտոյ Միտիաթ պիտի երթայ և ուսումնական քննութիւն մը պիտի ընէ այս Աստրի ժողովրդեան բարբառին վրայ, որոյ մասին դեռ ոչինչ հրատարակուած է։ Տօքթոր Սախաու Սեմական լեզուները կատարեալ հասկնալուն պատճառաւ՝ Արեւելեան լեզուաց ուսման պարապողներու համար մեծ կարեւորութիւն ունեցող այսպիսի քննութիւն մ'ի դլուխ հանելու կատարեալ ձեռնհաս է։

«Ճեղիրեի վրայ որչափ քիչ խօսիմք այնքան լաւ է։ Երբէք լաւ բան մը չէ ծագած այդ քաղաքէն, որ միւս կողմէն, Օսմանեան իշխանութեան դէմ քանիցս հրատարակեալ ապստամբութեանց միջոցին Պոհեմանի Գրդաց միութեան կէտն եղած էր։ Ճեղիրեին դիրքն ի վերայ Տիգրիս գետոյ, ուր Միջագետաց մեծ դաշտին դուռն է, և այնպիսի կէտի մը վրայ կը դանուի, ուստից ուղի մը կերթայ դէպ ի հիւսիս՝ Աղերդի, Մշոյ և Կարնոյ ճանբով ի Սև Ծով, — այս պարագայք, կըսեմ, զՃեղիրե զինուորական տեսակէտով կարեւոր քաղաք մը կընեն։ Ասկից զատ ուրիշ արժանիք չունի. բայց քանի որ «ուսումնական (կամ ռազմագիտական) սահմանագլուխները» մեծ տէրութեանց գլխաւոր փափաքն են, կարելի է որ Ճեղիրե քաղաքը չկնայ այն մոռացութեան մէջ, որուն սակայն արժանի է։

«Գալով այս կողմերու ժողովրդեան վիճակին, ընդհանուր ազգաութիւն ու անապահովութիւն միայն կը տեսնեմք։ Այս կողմերն իրապէս երկու կերպ վարչութիւններ կը կենան, որք պատասխանատու են այս ազգաութեան և անապահովութեան համար։ Եթէ արդար և զօրաւոր ձեռք մը կենար, անոնց կենայ և ընչից ապահովութիւն կ'ընձեռէր, և եթէ ասոր վրայ յարեմք քաղաքային իրաւանց հաւասար բաշխում մը, յայնժամ կարճ միջոցի մէջ ուշադրութեան արժանի փոփոխութիւն մը կը լինի ժողովրդային վիճակին նկատմամբ։ Բայց քանի որ իրաց ներկայ վիճակը շարունակելով, մէկ կողմէն տեղական իշխանութիւնք և միւս կողմէն Ազայք և Քեահեայք իրենց ծանօթ ընթացից մէջ յարատեւեն, ժողովուրդն հեղգհետ աւելի պիտի ազգաատնայ և անապահովութիւնը պիտի աւելնայ։

«Ժողովուրդն իւր աչքերն Անդլո-Թրքական պայմանագրին և Պերլինի դաշնագրին խոստմանց վրայ տնկելով ձանձրացած լինիլ կը թուի։ Բարձրահնչիւն Պերատներով Քօմիսէրներ եկան, որք ըստ երեւութին տիեզերական իշխանութիւններ ունէին, և պարկեշտօրէն աշխատեցան ներկայ չարեաց դարման տանելու համար։ Նոցա ջանքերը լաւագոյն յաջողութեան արժանի էին, բայց բոլորովին ապարդիւն եղան՝ ծանուցեալ պատճառաց համար։

«Բարեկարգմանց Քօմիսէրներուն ի Տիարպէքիր ներկայութեան գլխաւոր արդիւնքը Վիլայէթին քանի մը չարագործ Ազայից, Պէյերուն և Քեահեաներուն աքսորումն եղաւ։ Սոքա իրենց ընտանեօք Ալպանիա պիտի փոխադրուէին, բայց անհասկանալի պատճառաւ մ'ի Հալէպ պահուեցան։ Պէյքը փաշան Տիարպէքիր երթալու համար Հալէպէն անցած ժամանակ, այս պետական բանտարկեալք աղերսագիր մատուցին նմա, և ինք տրամադիր կը թուէր զանոնք անմեղ հաւատալու, ըստ որում այդ Պէյերն ու Ազայք կը յայտարարէին թէ իրենք չեն գիտեր իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւններն։ Եթէ Պէյքը փաշան իւր այս տրամադրութիւնն ի գործ դնէ, կը վախնամ թէ կայսերական Քօմիսէրաց լաւագոյն գործը Փոքր-Ասիոյ բարեկարգմանց արդի գլխաւոր տեսչին խորհրդով պիտի աւարտի։ . . .

«Մեր տեղական կառավարութեան կաշառակուրութեան օրինակ մը տալու համար քանի մ'իրողութիւններ պիտի յիշեմ Միտիաթցի երկու երիտասարդաց դատատանին նկատմամբ, որք Միտիաթի մէջ Միսիոնարաց բնակարանին և մեր (բողոքական) հաւատակութեան պատին վրայ տարի մ'առաջ յարձակում ընող խուժանին գլուխը դանուելու յանցանօք մեր դանգատանաց վրայ ձերբակալուած էին։ Այս երկու երիտասարդք Մարտին բերուեցան և դատը Պիտայէթ Մահքէմէսին առջև կը վարեր։ Խնդիրը չվերջացած, այդ դատարանին անդամները 36 Անդղ. սակի կաշառք կընած էին և Մարտինի կառավարիչն ալ այդ մարդոցմէ 27 Անդղիական սակի ստացած էր։ Նա յայնժամ զանոնք ետ դրկեց 'ի Միտիաթ, ընդդէմ Անդղիական հիւպատոս Պ. Թրօթթըրի բողոքանաց, — սա պատրուակաւ թէ նախնական դատաստանը Միտիաթի մէջ պիտի կատարուէր, թէ և յանցաւորք Մարտին դրկուած էին Տիարպէքիրի վիլիին հեռագրական հրամանաց վրայ։ Միտիաթի մէջ երկրորդ դատաստան մը կատարուելով, սուտ վկայներ յայտնեցին թէ խռովութիւնը հանողք նոյն իսկ բողոքականք էին, որք տեղւոյն միւս ժողովրդոց վրայ յարձակեցան. մինչդեռ մեր (բողոքականաց) բնակարանին պատուհաններն էին կոտրտուած, և մեր դատարակուհին էր որ գըլուխէն վիրաւորուած էր։ Աղ ուռ ոչ ուռ (Ասոր վրայ չափէ միւսներն ալ), ըստ Լատ. առածին։

«Եթէ տեղական կառավարիչք, առանց բարձրագոյն հրամանաց անսալու՝ այսպէս կը վարուին անոնց հետ, որք իրենց ետին օտար տէրութիւն մ'ունենալով բաղդատաբար զօրաւորագոյն դրից մէջ կը դանուին, հապա ի՞նչ կը լինի այն ազգաց թշուառ և անմեղ հրպատակին վիճակն, որ այդպիսի տեղական կառավարչաց արդարութեան կը դիմէ . . .։

«Այս անկանոնութիւններէն իսկայմք ալ կը դանդատին, մինչև իսկ 'ի լուր Քրիստոնէից։ Ասոնք Իսլամկամ Քրիստոնեայ կառավարիչ լինի չեն ըսեր, այլ արդարութիւն, օրէնք և բարեկարգութիւն կը պահանջեն։ Ո՛վ որ այս բարիքը բերէ իրենց, ընտրելագոյն կառավարիչը պիտի լինի։ Իսլամաց և Քրդաց իսկ մեծամասնութիւնն այս ընդհանուր ըղդացումն ունին այժմ։

«Քանի մը խօսք ալ Թուրքիոյ այս մասին կրօնական և կրթական վիճակին նկատմամբ պիտի ըսեմ։ Տիարպէքիրէն ճեղիրե դնացած ժամանակ, ղեռին և դաշտին միջև, հիւսիսակողմը կամ վերին կողմը Հայ և Ասորի (թէ՛ Ցակոբիկեան և թէ՛ Պապական) և քիչ մը Քաղդէացի և Իսլամ բնակիչներ կը դըտնեմք. իսկ երկրին հարաւակողմը կամ վարի կողմը, գլխաւորապէս Ցակոբիկեան Ասորիներ, Իսլամներ և Եզիտիներ կը տեսնեմք։ Ճեղիրեի և Մուսուլի միջև, շատ քիչ Ցակոբիկեան Ասորիներ կը դանեմք, բայց գլխաւորապէս կը տեսնեմք Նեստորականներ, Քաղդէացիներ, Հրեայներ և Եզիտիներ, որք Իսլամ Արաբաց և Քրդաց հետ խառնուած են։ Այս կողմերու ժողովրդոց, անոնց լեզուներուն և կրօնից նկատմամբ մասէն տեղեկութիւն չունեցողի համար, այս խօսքերս մութ պիտի երեւան։ Ուստի, այս տեղերու ժողովրդոց, լեզուաց և կրօնից իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւններն ասա ցանկի մը ձեւով կը ցուցնեմ։

1.—Անուն ժողովրդեան, ՀԱՅՐ. — կրօնք, Հայկական եկեղեցի. — Կրօնական լեզու, Հայերէն. սովորական լեզու, Հայերէն և Թրքերէն։

2.— Ա. ԺՈՎՈՐԴ. — Կ. Մէկ մասը Ցակոբիկեանք և մէկ մասը Պապական Նորադարձք. — Կ. Լ. Ասորերէն կամ Արեւմտեան Արամեան լեզու. — Ս. Լ. Արաբերէն, կամ Ասորերէն լեզուի բարբառ մը՝ Թուրանի կոչուած։

3.— Ա. Ժ. ԲԱՂԴԷԱՑԻՔ. — Կ. Մէկ մասը Նեստորականք և մէկ մասը Պապական Նորադարձք. — Կ. Լ. Քաղդէարէն կամ Արեւելեան Արամեան կոչուած լեզուն. — Ս. Լ. մէկ մասին համար Քաղդէացոց բարբառ մը՝ Նեստորերէն կոչուած, և Քրդերէն. և մէկ մասին համար՝ Քաղդէացոց ուրիշ բարբառ մը՝ Ճեղլահի կոչուած, և Արաբերէն։

4.—Ա. Ժ. ԱՐԱԲՔ. — Կ. Մահմետականութիւն. — Կ. Լ. Արաբերէն. — Ս. Լ. Արաբերէն։

5.—Ա. Ժ. ՔՈՒՐԴՔ. — Կ. Մահմետականութիւն. — Կ. Լ. Արաբերէն. — Ս. Լ. Այլ և այլ տեսակ Քրդերէն բարբառք։

6. Ա. Ժ. ՀՐԵԱՅՔ. — Կ. Հրէութիւն. — Կ. Լ. Երբայեցերէն. — Ս.

* Եւ Մծբին կամ Մծպին ըստ Հայոց։

Լ. Իրենց դանուած տեղին լեզուն։
7.—Ա. Ժ. Եկեղեցիք։— Կ. Սամանայասպասաւորութիւն։— Կ. Լ. Անծանօթ։—Ս. Լ. Բրդերէն։

Մնացեալ հեռեռեալ թուոյ

Մնացեալը հետեւեալ թուոյ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՄԱՍԻԱ

19 յունիս 1880

. . . Խմբագրապետ.

Պատուական Մասեացիք 2642 թուոյն մէջ՝ ընկերութեանս դէմ Տ. Յ. Գանտօղեան ստորագրութեամբ յօդուած մը կարդացինք, սակայն այդ յօդուածը կէտ առ կէտ հերքելէ առաջ, կ'ուզեմք այդ դէպքերուն ներքև ստորագրող անձին վրայ քանի մը դիտողութիւններ ընել. վասն զի պատմական իրողութեան մը ճշդրտութիւնը ստուգելու համար, նախ և յառաջ այն պատմութիւնն ընող անձին ունեցած դիրքը, տաղանդը, հմտութիւնը, և որ ամենէն կարևորագոյնն է՝ մտաց կողմանէ կատարեալ առողջ վիճակի մէջ ըլլալ կամ չըլլալը քննելը, տրամաբանական կամ փիլիսոփայական անհրաժեշտ օրէնքէ մ'է. այդ օրինաց համեմատ, երբ Տ. Յ. Գանտօղեանի բարոյական վիճակը քննելու ելնենք, հետևեալ աննպաստ դիտողութիւնները կը գտնեմք, և զոյս առ Ձեզ հաղորդել անհրաժեշտ կը համարիմք, 'ի դիտութիւն Պատրիարքարանի և համայն Հայոց, չկարծեցնելու համար թէ՝ այդ անձին պաշտպանել փորձած Եդեսեան «Սրբազանն» անմեղ դառնուկ մ'է։

Մեր Նամակագրին ունեցած դիրքն և Եդեսիոյի քով իրեւ հոգեւոր օրական պարէնը հայթայթելը կրնայ ապացուցանել թէ այդ՝ Եդեսիոյի պնակալեզներէն և նորա պահպանողական խմբին թղուկներուն պահանջներէն մին է։ Նորա տաղանդը՝ տաղանդ ըսուելու արժանի չէ, այնպէս որ յիշելը հոս դպրոցի կառավարչութեան պաշտօնով եկած, և իրեւ անպիտան ոք դպրոցէն արտաքսուած էր, որուն համար կրնայ Ամասիոյ ամբողջ Հայը վկայել։ Յիշեալին՝ իւր պաշտպանած դատին համար ունեցած հմտութիւնը խիստ թերի է, վասն զի ինքն Ակնեցի Թափառաշրջիկ մ'ըլլալով և դիրեթէ հաղիւ մէկ ու կէս տարի է Ամասիոյ մէջ գտնուելով չկրնար Եդեսիոյ Սրբազանին երկամտամեայ դործակցութեանց եղադանեաց թափանցելով զայն Ուսումնական աշխարհի առջև ֆէնեղան մը ձգելու։ Դալով նորա մտային կարողութեան, այս մասին ունեցած պակասութիւնը նոյն իսկ Եդեսիոյ Սրբազան շատ անդամ խոստովանած է, «Գանտօղեան ամէն բան ունի, միայն խելք չունի» ըսելով. ուստի դորա բարոյական վիճակին գտնելնք զէնքն այդպիսի դրութիւն մ'ընելու, և բացարձակ մերժեալ մը կը տեսնեմք զայն՝ Նորին Սրբազնութեան արդարդատը պաշտպանելու. (եթէ արդար կոչել արժան է), որովհետև Տ. Յ. Գանտօղեանի դիմակին ներքև Եդեսիոյ Սրբազան մը կայ պահուած, և ինքզինք պաշտպանել կը փորձէ այնպիսի մարդու մը ձեռօք, որուն բարոյական պատկերը վերը նկարագրեցինք. այլ սակայն այդ պաշտպանութիւնը մեզ իրեն համար անպատուութիւն՝ և ընկերութեանս իրեն նկատմամբ դրածներուն փառաւոր հաստատութիւն մը կը համարինք։

Մեր Պ. Նամակագիրը, 'ի զուր կ'աշխատի հաստատել թէ «Եդեսիոյ Սրբազան խղճի մտօք 12 տարիէ ի վեր Ամասիոյ մէջ կեդրոնական վարժարան մը բանալու աշխատեր է.» մեզ ալ խղճի մտօք կը հաստատեմք թէ Նորին Դեր. «Արհիեպիսկոպոսական Սրբազնութիւնը» իւր իւր երկամտամեայ առաջնորդական չրջանին մէջ զանազան խրատներ հանելով Ամասիոյ մէջ արդէն եղած դպրոցներն ալ դոցելու պատճառ եղաւ. և հիմայ Ամասիոյ ընդարձակ վիճակին մէջ, բայց 'ի ընկերութեանս բացած դպրոցն, ուրիշ ամենևին կանոնաւոր դպրոց չկայ, փա՛ռք Եդեսիոյի երկամտամեայ չարաչար ազնութեանց։

Մեր խելացի Նամակագիրը կատարեալ քաղաքագէտ և քաջ աշնուեսագէտ ալ է եղեր, նայեցէք ի՞նչ խելօք խրատներ կուտայ Պատրիարքարանի, «Վանուց մէջ դպրոցուած կուսակրօն վարդապետաց մի տեղ որոշել, և անոնց հասոյթները դպրոցի գործածել,» կը խրատէ. այս խրատին ներքև ալ դաղանի նպատակ մը կայ ծածկուած, վասն զի ասկէ դրեթէ 2 ամիս յառաջ Եդեսիոյ Սրբազան Մարզուանի վանուց Վանահայրութեան կողմէն արտաքսուելով հաղիւ հաղ կարողացաւ Ամասիա ապաստանիլ (այս արտաքսման պատճառները առանձինն պիտի հրատարակեմք)։ Եդեսիոյ Սրբազան չուզելով տեսնել որ իրեն ձեռօք կիսաւեր եղած այս հայակազմ վանուց մէջ՝ առանց իր արդի աղքատ վիճակին նայելու դպրոց բացուի, զՊատրիարքարան խրատել կը փորձէ. և այսպիսեաւ յիշել Վանուց Սրբ. Մխիթարեանէն իւր վրէժը լուծած կը համարի, ի՞նչ տկար դէնք արդարութեան դէմ։

Եդեսիոյի արժանի պաշտպանը ընկերութեանս համար ալ չէ զբաղեր երկու շաբաթուան դիտողութիւն ընել դիտողութիւն, որուն ներքև պահուած սլաք կայ, մեր նպատակը փոքր ինչ դովելէ զկնի՝ մեր դրամական ճնաստը յառաջ կը բերէ. այդ ալ մի կողմ. դիմաւոր նպատակն է՝ ընկերութեանս հաշուեկշիռը վար առնուլը ժխտել. և իրաւացի ցուցնել ինքզինք, փաստ բերելով թէ «առանց Քաղ. և Թաղ. խորհրդոյ հրամանին փակցուած էին» ինչու համար մեր Պարոնը դանց ըրեր է յիշելու թէ «Նորին «Սրբազնութիւնը» կը պահանջէ որ ընկերութեանս հաշիւը Քաղ. Ժողովոյ տումարին մէջ արձանագրուի ու հապա փակցուի» (վա՛յ չքաջիդ, լաւ կըլլար, եթէ Գաւառական վարչութեան հրահանգը լաւ սերուած ըլլայիր։)

Մեր հաշուեկշիռը Թաղ. խորհրդոյ հրամանաւ փակցուած էր, և այս առաջին անդամը չէր, մեր խելացի Նամակագիրը կ'աշխատի ապացուցանել նաև թէ՝ «Նորին «Սրբազնութիւնը» ընկերութեանս հիմնադիրներէն Բէսթէկ Մ. Էֆ-ին հաւանութեամբ վար առնելուն համար ստորագրութիւն ունի եղեր.» ընկերութիւնս յիշեալ Բէսթէկեան Էֆ-ին ստորագրութեան ամենևին կարևորութիւն չտար, վասն զի ընկերութեանս հիմնական կանոնաց համեմատ, «Հիմնադիր կամ Դործ. Ժողովոյ անդամներէն և ոչ մին իրաւունք չունի իւրովի որոշում մը տալ կամ գործադրել»։ Եթէ Եդեսիոյի Սրբազանի այդ ըսածն ստոյգ ալ ըլլայ, արդէն ինքնին արժէք չունի, և ինքն է բացարձակ պատասխանատու այդ բանաբարական գործոյն. գալով Բէսթէկեան Էֆ-ին, ըստ տրամադրութեան հիմնական կանոնաց ընկերութեանս, յուծեալ է նա արդէն իւր պաշտօնէն։

Մեր իմաստուն Նամակագիրը, 'ի վերջ բանին, Հայաստանի սովալլուկ ազգայնոց հանդանակութեան համար Եդեսիոյ «Սրբազանի» հերոսական ջանքերը կը ջատագովէ, բայց մենք իրեն ըսելիք ունինք. մի՛տ դիր, ո՛վ լուսաւորեալ դրախ. ո՞ւր էիր դու, երբ Նորին «Արհիեպիսկոպոսական Սրբազնութիւնը» Պատրիարքարանէն եկած այդ կարևոր շրջաբերականը անհոգութեան անապատին մէջ դոգոցես քառասուն օր ծոմապահութեան դատապարտելով, ուր ուրեմն Պատրիարքարանի կրկին ազդարարութեանց անապով 'ի լոյս հանեց այդ քառասնօրեայ բանտարկեալ շրջաբերականը. ո՞ւր էիր դու, երբ նա երկրեցաւ և երկրեցաւ կը պնդէր իւր չնչարգելութիւնը 'ի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ, և Նորին Մեծապատուութեան Գէորգ էֆ. Փափազեանի բուռն թախանձանաց չկրնալով դիմադրել, վերջապէս հաճեցաւ քանի մը խօսք արտասանել. և դո՛ւ, այսու ամենայնիւ երբ Նորին «Սրբազնութեան» սրատուչ քարոզին համար այդչափ փափուկ բաներ կը վատնես. կայնէ՛, քեզ նորա սրատուչ քարոզին մի կարեւոր մասը ըսեմ, որ ամենայն ուշադրութեան արժանի է, և դո՛ւք, ժողովո՛ւրդ Հայոց, ունկն դիր, յանուն Աստուծոյ. Նորին «Արհիեպիսկոպոսական Սրբազնութիւնը» իր քարոզին վերջաբանին մէջ, «Ի՞նչ է ան հիմակուան ազդասէր «մնազդասէր» խենթ բաները, Քրիստոս վերջին դատաստանին օրը, «դուն ազդասէր ես, ելո՛ւր հոս» չպիտի ըսէ» կ'ըսէ. հապա ը՞մ պիտի կանչէ կը հարցնեմք հիմայ քեզ. ահա նորա սրատուչ քարոզը, որուն մէջ կը ճգնի ազդային ամէն ղդացում ջնջել ժողովրդեան սրտէն. ասիկայ ալ, Պ. Նամակագիր, փառաւոր ապացոյց մը չէ՞ մեր դրածներուն։

Նաև իշխանաբար կը հարցնես թէ «Դպրոցի համար քանի՞ փարա տուած ունիք.» լա՛ւ, դո՛ւ քանի փարայի շահ ունիս ազդին որ, թէ անոր հացը կուտես և թէ ճշմարտութիւնը կոխոտել կը յանդգնիս. դու ո՞ւր էիր, երբ համալսարանական ընկերութիւնս տիւ և գիշեր չարաչար աշխատելով իր դբօսարանին մէջ ազդային ներկայացումներ տալով սորա հասոյթէն ալ դաստուի բաժին հանած է, զայն իր պաշտօնին մէջ քաջալերելու համար. դու ո՞ւր էիր երբ Ս. Ներսիսեան վարժարանին դաստուին անվճար մնացած ամսականները վճարելու համար ընկերութեանս Գործ. Ժողովոյ կողմանէ դրամներ են տրուած. ասոր համար արդի Եդեսիոնընտիր Քաղ. Ժողովոյ Ատենապետ Գ. Եղեկեան կրնա՞ իր խղճին դէմ խօսելով ուրանալ։ Երկին միայն գիտէ մեր շարաչար տընքնութիւնը, և մեր բարոյապէս ուներեթապէս աշխատութիւնքը Ամասիոյ ապագայ սերունդը պիտի դընահատէ. կարծեմ դու ալ չես ուրանար, այնպէս չէ՞, երբ զարմանօք կը դիտէիր մեր կիւրակնօրեայ միակ զբօսանաց օրերը ազդային դաստիարակութեան նուիրեցինք։ Դաստատու Մելքոնեանց Աստուածատուր էֆ-ին Բէօթրիւ երթալուն պատճառը Եդեսիոնը չէ, կ'ըսես, և դրամ չըլլալը կառարկես, բայց կը հարցնեմք քեզ, թէ Թէոդորոս Վարդապետը յատուկ Մարդուանէն հոս խրկող և Մելքոնեան էֆ. Բէօփրիւ խրկել տուողը ո՞վ էր, Եդեսիոնը չէ՞ր. կրնա՞ս ուրանալ և հեռեւապէս տիկայ ալ դժոխային մեքենայութիւն չէ՞։

Այս ամենուն հետ մէկտեղ եւ ներ ընկերութեանս համար «Քանի մ'անձանց ձեռք գործիք է կ'ըսես» ո՛վ կ'այր, այդ ամենը գրած ժամանակդ չկարմրեցա՞ր. և խիղճդ քեզ չանջի՞ց, ընկերութեանը ունեցած դատը միայն կարող է այդ ընդվզոյր զրպարտութեան հերքումը տալ. կարծեմ քիչ քիչ դու ալ կ'սկսես ձիզուիթութեան առաքելութիւնդ քարոզելու, որուն ընդհանուր տրօնութիւնը՝ անշո՛ւշտ, Նորին «Սրբազնութենէն» ընդունած ես։

Տէր Խմբագիր, այլ ևս առանց երկարելու, կը խնդրեմք, Նորին Ամեն. Սրբազնութեան Պատրիարք Հօր ուշադրութիւնը Ամասիոյ վրայ, հրաւիրելով՝ Եդեսիոնի՝ ժամ յառաջ վիճակիս բարձման հրամանագիրը խրկել տալու չնորհ ընէք, վասն զի այդ կարևոր տնօրէնութիւնը քանի՛ յամենայ, ա՛յնքան Ամասիոյ ընդարձակ վիճակը խըռովութեանց և երկպառակութեանց պատերազմական գաշտ պիտի դառնայ, հակառակ դարուս յառաջդիմական ոգւոյն։

Խնդրելով ներկայս հիւրընկալել

Ձեր մատակայ թերթերէն միոյն մէջ,

Մնամք Ձեզ և Ազգին անձնուէրք

'ի Դիմաց Համալսարանական ընկերութեան, Ամասիոյ Գործադիր-Ժողովոյ.

Ատենադպիր փոխ-Ատենապետ
Յակոբ Միհրեան Գրիգոր Զարիկեան

ՊԱՂԶԻՃԻԿ

1880 Յունիս 17

. . . Խմբագիր.

Սովոս հարուածէն, ցաւալի է ըսել, անմասն չմնաց նաեւ դիւղս, որու դառնութիւնը մասամբ մեղմացուցեալ խորհրդով՝ Սովելոց խնամող Կեդր. պատուական մանախաւմբը հաճած էր յիսուն պարկ ալիւր խրկել 'ի դիւղս կարօտելոց բաշխելու համար, որոյ անօրինակ ազդասիրութիւն ու մարդասիրութիւն իրաւամբ թէ Պարտիզպետցոց և թէ ընդհանուր Ազգիս չնորհակալեացն արժանի է։ Գիւղիս բարեկեցիկ անձինք ալ չէին զլանար իրենց նպաստը, և կարօտելոց բաշխուելու համար հանգանակութիւններ ըլլալով՝ անխտիր կ'բաժնուէր թէ Լուսաւորչականին և թէ Բողոքականին, ինչպէս նաեւ սովելոց Պատմանմբին կողմէն խրկուած ալիւրէն համեմատաբար յանձնուեցաւ մեր թաղականաց կողմէն բողոքականաց խորհրդոյն իրենց ինկած բաժինը, նպաստակին ծառայեցնելու համար։

Մինչդեռ ըստ պահանջման արդարութեան և ժամանակիս քաղաքականութեան ամէն օգնութիւն անխտիր կը բաժնուէր երկու քրիստոնեայ եղբարց միանգամայն, միւս կողմը նոր աշխարհի առաքիչներէն մին՝ Մր. Փիրս՝ չեմ գիտեր ուսկի՞ց կարօտելոց բաշխուելու համար իրեն խրկուած գումար մը առ հաճոյս՝ և զլուսաւորչական ժողովուրդն 'ի բողոքականութիւն հրաւիրելու իրրեւ մի մասնաւոր միջոց կը գործածէ, և անոնց միայն կը նպաստէ, որք «քրիստոնէութեան մէջ յառաջադիմեն»։

Անցեալները եօթն զաւակաց մայր աղքատիկ կին մը յիշեալ Մր. Փիրսի կը ներկայանայ, և իւր և զաւակաց կեանքը անօթութեան հիրաններէն փրկելու համար նպաստ մը կը խնդրէ, Փիրսի տիկինը բոլոր անտարբերութեամբ պատասխան կ'տայ աղքատիկ կնոջ թէ «քու ժողովարան դալդ չեմ տեսներ». սոսկալի տիկինը առ այս երբ կը յայտնէ թէ, իւր բոկոտն և զլեսուցը գերդիակ ըլլալուն պատճառաւ կ'ամչնայ 'ի ժողովարան երթալ, առաքելուհին կ'առարկէ թէ «դուն քրիստոնէութեան մէջ յառաջադէմ չես, ուստի քեզի օգնութիւն չ'արուիր». և զայս ըսելով նորօրինակ քրիստոնէութեամբ ձեռնունայն և աչք յարատուս կ'ճանրէ խեղճ կինը, որ իւր և եօթն զաւակաց կեանքը փրկելու համար իրմէ չերսի մը հաց նպաստ խնդրելու կ'երթար։

Արդեո՞ք զա՞յս կ'պահանջէ քրիստոնէութեան սկզբունքը. միթէ՞ Քրիստոս անխտիր չը կերակրեց այն ժողովուրդը, որ երկու օրէն Պիզատոսի առջև ուրանալով նորա դերմարդկային գործերը 'ի խաչ հան զա՛ դուշեցին, և նորա 'ի մահ դատապարտութիւնը փութացուցանելու համար ամէն ճիզ թափեցին։

Տէ՛ր. նոր աշխարհի այս առաքելոյն քրիստոնէութեան ու զթութեան եղանակը չ'կարենալով յարմարցունել Աստուծոյն սիզբանց, և բուն իսկ յերկնուստ Առաքելոյն զթութեան եղանակին հետ, արժան համարեցայ ներկայիս Ձեր պատուական լրագրոյ միջոցաւ ի հրապարակ հանել տկարին օգնելու այս նոր ձեւը, խնդրելով, որ հաճիք յանուն արդարութեան հինաւուրց Մասիսիոյ ստորոտը տեղի մը չնորհել ներկայիս։ Մնամ յարգանք . . .

Յովհաննէս Խ. Խաչէրեան

ԳԱՏԸՐԼՈՑ

1880 Յունիս 29

. . . Տէր.

Իդոհութիւն բարեգործութեան և 'ի փորձ հաւատարութեան և անխաբութեան կրօնից սկզբան յանձնաժողովոյս պարտք կը համարիմք ծանուցանել թէ սովեալ գաւառաց հասուցեալ առաջին օգնականութեանց բաշխման ցուցակներն, Բասենոյ։ Պայազիտի։ Ալաշկերտի։ Տիգրանակերտի։ Մարաշեի գաւառներէն հասան։ պաշտօնական ստորագրութեամբ հաստատեալ։

Կեդր. Ցանձնաժողովս։ այս առիթով ցուցակաց հրատարակութեամբ պատուական լրագրոյ էջերն դրաւել անօգուտ անիրաւութիւն համարելով։ իրրեւ հասարակաց կարծեաց միջնորդ 'ի տես Ձեր մեծապատուութեան այս ցուցակներն պատրաստ 'ի ժողով իւր ունի Ուրբաթ և Կիրակի օրեր։

Մնամք խորին յարգանօք

Ատենադպիր Ատենապետ
Գէորգ Թ. Շ-էան Սերգէյ Կ-ենդէան

ՕՐԹԱԲԻՕՑ

26 Յունիս 1880

. . . Տէր.

Հայկական կրթարանի անօրինութիւնն պատիւ ունի ծանուցանել Ձեր Ազնուութեան՝ որ յիշեալ կրթարանի տանուց տարեկան քննութիւնք պիտի կատարին յառաջիկայ Յուլիս 3 հինգշաբթի օրէն սկսեալ ըստ հետեւեալ օրակարգին.

Յուլիս 3 Եշ.—Բնագիտութիւն, Տարրաբանութիւն, Բնակ. պատմութիւն, Աշխարհագրութիւն, Տիեզերագրութիւն։

Յուլիս 4 Ուր.— Թուաբերէն և Դաշդիերէն (բոլոր կարգաց)։

Յուլիս 5 Շր.—Հայերէն Անդ գիրերէն (երկրորդական կարգաց)։

Յուլիս 6 Կիր.—Կրօնագիտութիւն.— Աշակերտաց դիտագրութիւնք, աշխարհագիտութիւնք և դեղեցկագրութիւնք ի տես պիտի դրուին,

Յուլիս 7 Բշ.—Թուաբանութիւն, Երկրաչափութիւն, Գրահաշիւ.

Յուլիս 8 Դշ.—Դաշդիերէն (բարձր կարգաց), Անդ գիրերէն (բարձր. կարգաց)։

Յուլիս 9 Դշ.—Պատ. ընդհանուր. Պատ. Հայոց. Պատ. Հայ մատենագրութեան.

Քննութիւնք կը սկսին առաւօտուն ի ժամ 1 և կը տեւեն մինչև 5. կէս օրէն ետեւ՝ 7էն մինչև 10 1/2։

Յեռորինութիւնն պատիւ ունի յուսալու որ Ձեր ներկայութեամբ պիտի հաճիք խրախուսել իւր սանունքն։ Մնամ յարգանօք.

Հիմնադիր տնօրէն
Յ. Գոբէրեան

Ը Ա Զ Դ

ԵՐԷՅԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Յերեկեայ և գիշերօթիկ Գասարկս

Գուլլուք փողոց թիւ 11

Վարժարանիս տնօրէնութիւնն պատիւ ունի ծանուցանել որ՝ ինչպէս յայտնի է Ազգայ հասարակութեան՝ իւր աշակերտուհեայ ձեռագործներն արդէն վիճակահանութեան դրած և խոստացած էր յառաջիկայ կիւրակէ՝ Յունիս 29 կատարել զայն, սակայն վիճակահանները հեռաւոր տեղեր, գրաւած և տակաւին լուր մ'առնուած չըլլալուն առթիւ պարտաւորած է յետաձգել և մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջը անպատճառ գործադրել։ Ուստի սոյն միամսեայ միջոցին մէջ ստացեալ վիճակահանութիւնքն առնուլ փոփոխելու պէտք է դիմեն Մերճան վ. Յ. Մարգարեան էֆէնտիի դրատունը թիւ 57 թ. փոխելն։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ ԴԱՂԴԻԱՐԷՆ

ԼԵԶՈՒԻ

Ա. Գասպարեան

Սոյն դասագիրքը որ իւր դիւ-

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

ցուսոյց ոճովը իր տեսակին մէջ առաջինն է, ազգասէր և ուսումնասէր մի անձի նպաստի շնորհիւ այսուհետև փոխանակ 3 դահեկանի պիտի վաճառուի 50 փարա արտադրութեան գնովը։

Այս տարին աշակերտաց և ուսանողաց պիտի կրնան օգտիլ։

Կեդրոնատեղին է Մերճան՝ Վ. Յ. Մարդարեանի դրատունը՝ թիւ 37։

—

ԵԳԻՇԷ Վ. ԳՈՒՐԵԱՆ

—

ԸՆԹԱՑՔ

Ի ԳՐՈՑ ԲԱՐԲԱՌ

Առաջին տարի

Հրատարակեալ ծախիւք Նպաստամատոյց Ընկերութեան Նոր-Թաղի յիսնկիւտար։

—

Հայերէն դրաբար լեզուի ուսման համար նոր ու դիւրըստոյց եղանակաւ պատրաստուած դասագիրք մ'է, իւր օգտակարութեամբն արժանաւոր՝ ազգային դպրոցաց մէջ գործածուելու։

Կը ծախսուի ամեն Հայ դպրավաճառաց քով, մասնաւորապէս Յ. Դաւթեանի դրատան մէջ, որոյ տպարանէն արդէն 'ի լոյս ելած է մաքուր տպագրութեամբ։

Գին է 5 ղրուշ արծաթ։

—

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Գ.

ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ԶՐՕՍԱՆՔՆԵՐՆ

—

Ի Ո. Յ. Պերպերեան

—

Պատուարժան հեղինակին «Թշուառութիւն և Գութ». «Գեղեցիկն և Գեղարուեստք» անուն երկու բանախօսութիւններէն յետոյ այս անգամ ի լոյս ընծայեցաւ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ԶՐՕՍԱՆՔՆԵՐՆ անուն բանախօսութիւնը, յորում հեղինեակն շնորհալի և միանգամայն ջերմ ոճով մը ցոյց կուտայ յուր զրօսանաց ցաւալի հետևանքներն և մի առ մի կը թուէ այն զրօսանքներն, որք զօրեղապէս կը նպաստեն մարդուս բարոյական և ֆիզիքական զարգացման։

Սոյն գեղեցիկ մատենիկը խիստ յարմար է նաև աշակերտաց պարգև տրուելու։

Կը ծախսուի Ս. Գուկասեան դրատունը և ուրիշ դրավաճառաց քով։ Գին 4 ղրուշ։

—

ԸՆԹԱՑՔ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Ըստ Տիկին Բաբ Քարբանթիէի

—

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նախապատրաստական առաջին ու երկրորդ տարիներու համար

Աշխատասիրեաց Յ. Դ. Փալասեան

Ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ սոյն Աշխարհագրութեան դասագիրքն, որ կրնայ իբր ընթերցասիրութեան դասագիրք ու պարզաբանչութեանց առթիւ իբր մըցանակ ևս գործածուիլ, յարգոյ Տեսչայ, Ուսուցչաց և Հայաստանի մէջ ուսումն ծառայելու նպատակաւ կազմեալ Ընկերութեանց ուշադրութեանը կը յանձնեմք։

Գին 3 ղրուշ

—

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ՈՃԻՐՔ

ՊՐԷՆՎԻԼԻԷ ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻ

Հեղինակ Աղէքսանդր Տէօմա

Թարգմանիչ Մ. Յ. Մելիքեան

Հրատարակիչ Ս Ղ. Պարսիպպանեան

—

Սոյն հետաքրքրական պատմութիւնը, որ ընտիր պատկերներով ճոխացեալ է, Հայրենիքի խմբագիր Մ. Յ. Մելիքեան էֆէնտիի թարգմանութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ ըլլալով, կը ծախսուի 'ի բոլոր դրավաճառաց քով ի գին 7 ղրուշ։

Իսկ կեդրոնատեղին է՝ Եէնի Ճամի Զիլինկիրլեր ճատտէսի Ս. Գուկասեան դրատունը. ուր կը ծախսուի նաև «Արուեստաերկայնակեցութեան» անուանօգտակար գիրքը ի գին 10 ղրուշ։

—

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՅՈՒԼԻՍ 1 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 31

ՐՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆԱԳ. ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ.	Ե-ր-գ-ա-ն-դ Է-ջ-ք-	Թ.
11	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Սիֆէնու. Պոյաճըքէյ. Բումլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի շրջենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	33
11 30	Ր Ա Գավագէն Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ. Էմիրկէն Ր. Հիսար. Պէպէք.	28
1	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէյ. Էմիրկէն. (Ուրբաթ օրերը Ր Հիսար. Պէպէք).	32
2	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ Սիֆէնու. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք	18
3	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Սիֆէն. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Սիրքէճի Քէօբրիւ (Ուրբաթ օրերը Եիրքէճի Հանդիպիր).	33
4 45	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սիֆէնու. Միրկէն. Ր. Հիսար Պէպէք. Արնավուտք. Գուրուչէշմէ. Օրթաք. Պէշիկթաշ	28
5	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիզիւղ. Էմիրկէն. Ր Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	25
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Եէնիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ր. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնավուտքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Օրթաքէյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար	4
8	Ա. և Ր. Գավազ. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյդօզ. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Անավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սիֆէնու)	21
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ, Էմիրկէն, Ր. Հիսար, Արնավուտքէյ. Օրթաքէյ, Պէշիկթաշ	22

Արնավուտ էջեն

11 15	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	23
11 45	Արնավուտքէյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Դապաթաշ	25
12 15	Պէպէք. Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Դապաթաշ	22
1	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Բացի Ուրբաթէ).	2
1 45	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամը 1 30ին կելնէ).	23
2 30	Արնավուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ, Պէշիքթաշ. Դապաթաշ	22
3 15	Արնավուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ	32
8 15	Արնավուտգիւզէն ուղղակի կամուրջ.	23
10 45	Արնավուտք. ուղղակի կամուրջ.	25

Ա-ֆ-կ-ա-ն էջեր

11	Պէյքօզ. Բաչապահչէ. Բիֆթիք փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք.	21
11	Արնավուտքէյ. Վանրքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Դապաթաշ.	4
11 45	Պէյիւքտէրէ. Պէյքօզ. Բաչապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք Դապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին).	17
1 30	Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ. Բաչապահճէ. Ր. Բ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանրքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք. Պէշիք. (Բացի Ուրբաթէ.	10
3 30	Գուզկունճք. Պէշիք. Դապաթաշ. (Բացի Ուրբաթէ).	23
3 30	Պէյքօզ. Բաչապահճէ. Ր. բաչա մահալլէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ. (Ուրբաթ օրերը Գուզկունճ. հանդիպելով).	17
8 45	Պէյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաչապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւտար (Ուրբաթ օրերը Ռիֆթաթ փաշա մահալլէսի).	19
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի ամուրջ.	2
10 30	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ. (Բացի Ուրբաթէ).	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ.	Ե-ր-գ-ա-ն-դ Է-ջ-ք-	Թ.
12 30	Դապաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար, Գանը Էմիրկէն, Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ.	4
1 15	Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Գանլ, Միրկէօն, Եէնիք, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ, Եէնիմահալլէ.	33
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Դուրշէշ. Արնվ. Ր. Հիսար, Պոյաճ. Սիֆէնու. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմ.	28
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալ.	25
5	Դապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկէն. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավազար.	21
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէյ. Պէյլերպէյի. Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտ. Ր. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկէն. Եէնիք, Թարապիա. Պէյիք.	19
8	Արնավուտք. Պէպէք. Ր. Հիսար Միրկիւն. Եէնիք. Թարապիա. Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնու.	22
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Պոյաճըք. Սիֆէնու. Եէնիք. Թարապ Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահալլէ։ (բացի ուրբաթէ).	33
10	Ր. Հիսար, Պոյաճըքէյ. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ. (Ուրբաթ օրերը Պէպէք).	32
10 30	Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Պոյաճըքէյ. Էմիրկ Սիֆէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. հանդիպելով).	18
11 10	Պէպէք Ր. Հիսար, Պոյաճ. Սիֆէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահ.	19

Աբ-ա-ա-ա էջեր

12 30	Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Արնավուտք։	23
12 45	» »	22
2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէյ. Արնավ.	32
7 30	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ, Արնավ.	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	25
11 5	Դապա, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավուտ.	2
14 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավուտ. (Բացի Ուրբաթէ).	23
11 40	Պէշիքթ. Օրթաք Գուրչ. Արնվ. Պէպէք։	22
12	Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.	4

Ա-ֆ-կ-ա-ն էջեր

2	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռիֆթաթ բաչա մահալլէսի Բաչապ. Պէյքօզ	17
3	Դապաթաշ. Պէշիք. Գուզկ. (բացի Ուրբաթէ).	23
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլերպէյ Զէնկ. Վանիքէյ.	2
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլլի. Ա. Հիս, Գանլ. Բաչ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ր. Ա. Գավաք։	17
10 30	Դապաթաշ(Պէշիք. Գուզկ. (բացի ուրբաթէ).	23
10 30	Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Զուպուգ, Բաչապ. Պէյքօզ Թրպ, Պէյիք։ (Ուրբաթ օրերը Գուզկ.).	28
11	Պէշիք. Գուզկ. Պէյլերպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչապ. Պէյքօզ.	21
11 10	Դապաթ. Գուզկ. Պէյ. Զէնկ. Վանիք. Արնավուտք.	25

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, ուրուածները կը չտկուի կարելու. չգիտցողին դաս կը տրուի. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մարթը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրը փրրի, տեսակը խիստ աղնիւ ու գին նը շատ աժան է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ԱՅՏԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այտերի Վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չի թափելու համար կը ծախսուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով աեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ երենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, շուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վընասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ՁԵՐՄԻ ԴԵՂ

Յոլովիր Այերի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ. Կայ դեղ մը որ աստր չափ օգտակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս առնէ գործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը։ Դախ ուրիշ տրամի չափ հէնց եաչէ խմելու է իբրև մաքրողական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի գրգալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կ'ազնի։ Տղայոց աւելի քիչ տալու է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ԱՐԳՈՒԿ

Այս ձև իւթիւններուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

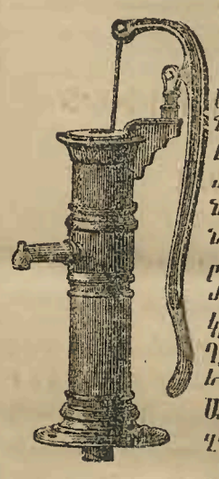

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի Ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթ թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրշեղներու և թէ խրուն հարերու համար աժան գիներով կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՐ

Ցաւանի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը դրեթէ շարունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կուենան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կը սաստկանան ամառուան տաք եղանակին։ ՍուԹինկ Շիրօրը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իւր ծընողաց։ Գործածողները շատ գոհ են։ Ուզողը կրնայ փորձել. գին արժան է. Նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի գրգալ. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մեծ. Կ. Էֆէնտի Ճիկէրճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ Ն. 2 Սինկը կոչուած կարի մեքենան և իր գործիները Ամերիկայէն բերել տալով կէս գնովը կը վաճառէ։ Նոյնպէս և զանազան տեսակ նոր և ընտիր ապրանքներ, զորս կրնայ արժանագին տալ իրեն դիմող յաճախորդաց։ Կեդրոնատեղին է Կարին Բերդին մէջը, Կ. Ճիկէրճեան թիւ 71 մաղազան։

—

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտրգճիլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոդարարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմտոլլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մաբատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մարմանեան.
ՈՒՌՈՒՍԹՈ. Արժ. Տ. Արիստակէս ռաւադ քահանայ Ֆէտրեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրպամպեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ՓԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ե. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խաչատեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թոմա էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ԳԱԼԱԹԻԱ ԴՈՐՕ ԽԱՆ